

Demirci, M.S. (2019). Yetişkin Cinsel Suçluların Sağaltımında Güncel Yaklaşımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 1070-1095.

Derleme

Makale Geliş Tarihi: 12.07.2018

Makale Kabul Tarihi: 26.08.2019

YETİŞKİN CİNSEL SUÇLULARIN SAĞALTIMINDA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR

Current Approaches On The Treatment Of Adult Sexual Offenders

Mehmet Serkan DEMİRCİ*

*Öğretim Görevlisi, Kapadokya Üniversitesi Kapadokya MYO Ceza İnfaz ve Güvenlik Hizmetleri Programı, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet ABD Doktora Öğrencisi, serkandem83@gmail.com, ORCHID ID: 0000-0002-3956-7763

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, cinsel suç işleyen yetişkin bireylerin sağaltımında kullanılan güncel yaklaşımları ele almaktır. Son yıllarda, Türkiye’de cinsel suç oranının arttığı gerçeği göz önüne alındığında, yetişkin cinsel suçlularla çalışan meslek elemanlarının, güncel sağaltım program ve yaklaşımları hakkında bilgi sahibi olmaları oldukça önemlidir. Cinsel suç/cinsel suçlu kavramlarının, içerik olarak oldukça geniş bir ölçekte değerlendirilmesi; bu alanla ilgili literatürün, farklı araştırmalarla zenginleşmesini beraberinde getirirken aynı zamanda sağaltımın başarı şansını doğrudan etkileyen ampirik kanıtların da sürekli yenilenmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla bu kanıtlara, son dönemdeki gelişmeler odağında yaklaşılmasının; iyi bir sağaltım planı yapılması adına gerekli olan ilk koşul olduğu düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda makalede, cinsel suçlular hakkında yapılan profil çalışmalarına, yeniden suç işleme riskine, sağaltım yaklaşımlarına ve terapötik sürecin doğasına dair güncel değerlendirmelere yer verilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yetişkin Cinsel Suçluların Sağaltımı, Cinsel Suçlu Profili, Risk Faktörleri, Yeniden Suç İşleme, Bilişsel-Davranışçı Yaklaşım

ABSTRACT

The aim of this study is to review the current approaches used in the treatment of adult sexual offenders. Taking into consideration the fact of increasing rate of sexual crime in Turkey in recent years, it is crucial for professionals who are working with adult sex offenders, to be informed about the current treatment programs and approaches. Evaluating the concepts of sexual crime and sexual offenders on a wide scale both contributes to enrichment of the literature through various studies conducted, leads to the renewal the empirical evidences which directly affect the success rate of the treatment. Therefore, the current article includes profile studies of sexual offenders, recidivism risks, the treatment approaches and the nature of the therapeutic process.

Key Words: *Treatment of Adult Sexual Offenders, Sexual Offenders' Profile, Risk Factors, Recidivism, Cognitive-Behavioral Approach*

GİRİŞ

Cinsel suç işleyen yetişkinlerin sağaltımında¹ kullanılan yaklaşım ve tekniklerin etkililiği, alanyazında geniş bir tartışma zemini bulmaktadır. Sağaltım yaklaşımının, ampirik kanıtlar temelinde, suçlu profili ve suçlunun bireysel özellikleri ile bağlantılı kurgulanması, günümüzde etkin bir şekilde kabul görürken, diğer taraftan hangi teknik ya da yaklaşımların daha etkili olduğu hakkında yapılan meta-analiz çalışmaları da bu alandaki bilgi birikimini arttırmaktadır.

Türkiye örneğine baktığımızda ise cinsel suçluların sağaltımına yönelik uygulamalarda belirgin bir eksiklik göze çarpmaktadır. Temmuz 2016'da yayımlanan 29782 sayılı, "Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlardan Hükümlü Olanlara Uygulanacak Tedavi ve Diğer Yükümlülükler Hakkında Yönetmelik", cinsel suçlulara yönelik tıbbi tedavi ve iyileştirme programlarının hukuki temelini oluştururken aynı zamanda cinsel suçluların sağaltımında ceza-adalet sisteminin ve bu alandaki politika yapıcıların sorumluluğunu ortaya koymasından da önemlidir.

Sağaltımın çok boyutlu yapısı, farklı meslek grupları/disiplinlerin sağaltım sürecinde rol almasına neden olmaktadır. Özellikle son yıllarda Türkiye'de, cinsel suç sayısındaki ciddi artışla (T.C. Adalet Bakanlığı, 2015; TÜİK, 2013), rapor edilmeyen cinsel suçların, rapor edilenlere kıyasla ortalama 15 kat daha fazla olduğu varsayımını (Percy ve Mayhew, 1997 akt., Cowburn, 2005: 222) birlikte

---

¹ Çalışmada sağaltım kelimesi, İngilizce *treatment* kelimesinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

değerlendirdiğimizde, cinsel suç/suçlu kavramlarını anlamaya yönelik bilimsel çalışmaların ve farklı disiplinler eliyle yürütülen sağaltım programlarının bu bilimsel çalışmalar temelinde uygulanmasının ne kadar önemli olduğu bir kez daha görülmektedir.

Cinsel suçun “doğasını” anlamaya yönelik yapılan çalışmaların şüphesiz en önemlileri, cinsel suçlular hakkındaki profil çalışmalarıdır. Bu çalışmalar bir taraftan suça neden olan bilişsel, demografik ya da sosyal yapıların etkisini ortaya koyarken diğer taraftan da suçu önlemeye dönük uygulamaların temel dayanağını oluşturur.

Cinsel Suçlulara Yönelik Profil Çalışmaları

Cinsel suçluların, belirli özelliklere sahip, homojen bir grup olmadığı; farklı cinsel suçları işleyen bireylerin, kişilik özellikleri, bilişsel-duygusal yapıları, demografik özellikleri, suç geçmişleri ve kurban seçimleri bakımından farklılaşan özellikler sergiledikleri bilinmektedir. Fakat cinsel suçluları “*tanımlamada*” kullanılan belki de en yaygın yaklaşım, Widom (1989) tarafından kavramsallaştırılan; çocukluklarında herhangi bir şiddet ya da cinsel saldırı eyleminin mağduru olan bireylerin yetişkinliklerinde de aynı tip örüntüyü benimseyip devam ettireceklerini öne süren *şiddet döngüsü yaklaşımı*²

Yapılan araştırmalar (Graham ve diğ., 2012: 71; Jespersen ve diğ., 2009: 187; O'Brien ve diğ., 2016:44; Williams ve Bierie, 2015:237), yetişkin cinsel suçlularda, çocuklukta yaşanan bir cinsel istismar olayına maruz kalmanın veya suça neden olan davranış için yapılan açıklamanın, çocuklukta maruz bırakılan cinsel şiddet ya da istismar olayı olması olasılığının (Seto ve diğ., 2010:567) diğer suçlulara kıyasla daha yüksek oranda ortaya çıktığını göstermektedir. Özellikle geç-ergenlik dönemine kıyasla erken-ergenlik döneminde cinsel istismara, cinsel suç ya da tecavüze maruz kalma oranları, cinsel suçlularda daha yüksektir (Zgoba ve diğ., 2012:89). O'Brien ve arkadaşlarının (2015) araştırması, sadece doğrudan fiziksel eylemin değil; benzer şekilde pornografik içeriğe maruz bırakılmanın bile cinsel suçla ilişkili olabileceğini düşündürmektedir. Yaptıkları araştırmanın sonucu, cinsel

---

² Şiddet döngüsü ve cinsel suç arasındaki ilişkiye dair tartışmalar devam etmektedir. Alanyazında şiddet döngüsü yaklaşımı ile ilgili farklı cinsel suç türleri ve farklı yaş grupları temel alınarak yapılan araştırmalarda elde edilen bulgular, bu yaklaşımın cinsel suçlar konusunda referans alınabilirliğini sorgulamamıza neden olurken bir taraftan da konu ile ilgili halen büyük bir ampirik kanıt boşluğunun olduğunu göstermektedir (Ogloff ve diğ., 2012:1).

suç işleyen bireylerin %44,9'unun, suç eyleminden önce en az bir kere pornografik içeriğe maruz bırakıldıklarını göstermiştir.

Cinsel istismar geçmişi, farklı tipte cinsel suç işleyen yetişkin bireylerde değişiklik göstermektedir. Örneğin O'Toole ve Jeglic (2014) tarafından yapılan araştırma, çocuklukta yaşanan cinsel istismarın, tecavüz suçlarına kıyasla, çocuk tacizi suçlarında iki kat; bir aile üyesi tarafından cinsel istismara maruz bırakılmanın ise tecavüz suçlarına kıyasla, çocuk tacizi suçlarında üç kat daha fazla olduğunu ortaya koymuştur.

Fakat bu sonuçların geçerliliğini bir kez daha düşünmemize neden olan farklı araştırmalar, cinsel suçların belirgin karakteristik özelliklere sahip *olamayabileceğini* göstermektedir. Örneğin Cantürk ve Koç (2010) tarafından yapılan araştırma, yetişkin cinsel suçluların %67'sinin, çocuklukta herhangi bir cinsel istismara maruz kalmadıklarını göstermiştir. Benzer bir sonuca ulaşan Leach ve arkadaşları ise (2016) farklı bir yaklaşım geliştirerek, tek etken olarak cinsel istismarın değil, farklı türde istismara maruz bırakılma olarak tanımladıkları çoklu-mağduriyetin, (poly-victimization) cinsel suç işleme ile belirgin ölçüde bağlantılı olduğunu iddia etmişlerdir. Lussier ve Cale'in (2013) araştırmaları ise, cinsel suç işleyen gençlerin büyük çoğunluğunun -şiddet döngüsü yaklaşımının iddia ettiğinin aksine- yetişkinlikte cinsel suç işlemediğini ortaya çıkarmıştır. Bu araştırmaya göre cinsel suçtan hüküm giyen gençlerde, yetişkinlikte suçun devam etme oranı %10 olarak bulunmuştur.

Yetişkin cinsel suçlu profilini anlamaya yönelik yapılan çalışmalarda son dönemdeki hâkim anlayış, suç ve suçlu profilini tanımlarken, bütünleştirilmiş bir bakış açısının gerektiği yönündedir. Bu temelde yapılan çalışmalarda bireyi suça götüren nedenler, *biyopsikososyal* bağlamda değerlendirilirken, suç kavramına yönelik multi-faktöriyel bakış açısı dikkat çekmektedir. Örneğin Ward ve Beech (2006), cinsel suça neden olabilecek bazı klinik semptomları, duygusal, sosyal, bilişsel ve cinsel ilgi alanlarını baz alarak değerlendirmişlerdir. Yine aynı yaklaşımda, farklı bir bakış açısıyla Thornton (2013) ise, birbiriyle yakın ilişkili dört temel alandan hareketle cinsel suç riskini irdelenmiştir. Bu alanlar; *cinsel ilgi (sexual interests)*, *çarpıtılmış tutumlar (distorted attitudes)*, *ilişki biçimleri (relational style)* ve *öz-yönetim (self-management)* alanlarıdır.

*Cinsel ilgi alanı*nda ampirik olarak desteklenen iki psikolojik risk faktörü vardır. "Suç odaklı cinsel ilgi (offense-related sexual interests)" ve "cinsel meşguliyet (sexual

preoccupation)”. Suç-odaklı cinsel ilgi, çocuklara cinsel ilgi duyma ve şiddetin cinselleştirilmesi³ (sexualization of violence) olarak görünür olur (Thornton, 2013: 62). Çocuklara cinsel ilgi duyma pedofili, hebefili ya da efebofili (Miller, 2013:507) gibi eğilimler olarak karşımıza çıkarken bu alanda yapılan araştırmalar (McPail ve diğ., 2013:744), bu tarz suçlularda, çocuklarla kurulan duygusal bağlanma ve bağımlılık ihtiyacının yetişkinlere kıyasla çocuklarla karşılaşma eğilimi olarak ifade edilen “çocuklarla duygusal örtüşme” düzeyinin (emotional congruence with children), suçun aile-içi ya da aile dışında işlenmesinde etkili olabileceğini göstermiştir. Cinsel meşguliyet ise ilişkisel olmayan/gelişigüzel cinselliğe (impersonal sex) yöneltilmiş yoğun ilgi, cinsel baş etme⁴ ve çoklu-parafili⁵ olarak da değerlendirilen, olağandışı cinsel eylemlere girişmek olarak tanımlanır (Thornton, 2013: 62). Bu alanda dikkat çeken nokta, bireyin parafilik ya da hiperseksüalite eğiliminin olmasıdır. Araştırmalar, günde en az 1-2 saatin cinsel bir aktiviteye ayrılması olarak tanımlanan hiperseksüalitenin, suça neden olan önemli göstergelerden biri olduğunu kanıtlamıştır (Klein ve diğ., 2015:2).

Çarpıtılmış tutumlar alanı, bilişsel şemalarla bağlantılı olarak değerlendirilebileceğimiz alandır. Bu alanda çocuk ve kadınlara yönelik *kalıpyargılar* oldukça önemlidir (Ward ve Beech, 2006: 56). Cinsel suç ve patriarkiyi birlikte değerlendiren araştırmalar yetişkin erkek suçlularda, bilişsel şemaları doğrudan etkileyen erkeksi toplumsal cinsiyet rolleri ve kadınlara karşı düşünsel ve fiili saldırganlık arasında ciddi bir bağlantı olduğunu altını çizmektedir (Cowburn, 2005: 222; Baugher ve Gazmararian, 2015: 110). Suç motivasyonlarına göre yapılan bir sınıflandırma ise (Groth ve diğ., 1977, akt., Gölge ve Yavuz, 2007: 13) yetişkinlere yönelik cinsel suçlardaki motivasyonun, öfke, güç, hükmetme ve saldırganlığın dışı

---

³ Tecavüz ve cinsel saldırı gibi istenmeyen her türlü cinsel ilişkiyi de kapsayan, cinsel yollarla yerine getirilen ya da cinsel bir hedefi olan, psikolojik ve fiziksel şiddetin her türlü biçimidir. Şiddetin cinselleştirilmesi bir cinsel ifade biçimi olarak özellikle güç ve toplumsal cinsiyet rolleri ile yakından ilişkilidir (<http://vsac.ca/>)

⁴ *İng.* sexual coping; öfkeye, kaygı ya da depresyona neden olan farklı durumlarla mücadele edebilmek için cinsel içerikli (pornografi kullanımı, cinsel fantezi, masturbasyon veya cinsel ilişki vb.) baş etme mekanizması geliştirmek (Cortoni ve Marshall, 2001:28)

⁵ Parafili/cinsel sapkınlık, cinsel uyarılma ve hazzın alışılmamış cinsel davranışlar aracılığıyla (fetişizm, mazoşizm, pedofili vb) sağlanmasıdır (Akbaş, 2012:2). Çoklu parafili ise bireyde birden fazla parafilik eğilimin olması durumudur.

vurumu olduğunu kanıtlarken; cinsel suç ve ataerkil sistem, cinsel politika ya da hegemonik erkeklik arasındaki bağlantıyı yeniden düşünmemize neden olur.

Bilişsel şemalarla bağlantılı bir bakış açısı geliştirmek, suça neden olan davranışların hareket noktasını belirlemek ve sağaltım sürecinde, bu belirli alanlara odaklanmak açısından, yoğun olarak vurgulanan bir yöntemdir. Birçok araştırma, bilişsel-şematik yaklaşımın, cinsel suçun altında yatan nedenleri göstermekte etkili olduğunu kanıtlamıştır (Reich ve diğ., 2009:306). Örneğin Ward ve Keenan (1999), çocuklara karşı cinsel suç işleyen yetişkinlerde geçerli olan bilişsel şemaları; *tehlikeli dünya -dangerous world-* (yetişkinler, çocuklardan daha tehlikelidir, “güvenli” cinsel partner sadece çocuklardır), *hak sahipliği -entitlement-* (bazı insanlar diğerlerinden daha önemlidir; bu kişiler istedikleri zaman çocuklarla cinsel ilişkiye girme hakkına sahiptir), *kontrol edilemezlik -uncontrallability-* (kontrol edilemeyen dış kuvvetler nedeniyle cinsel tacizden sorumlu tutulamama), *cinsel varlıklar olarak çocuklar -children as a sexual beings-* (çocukların zevk alma arzusu ile motive olmaları, yetişkinlerle cinsel faaliyette bulunma konusunda bilinçli karar vermeleri ve çocukların günlük davranışlarının cinsel kastın ortaya çıkması olarak yorumlaması) ve *zararın doğası -nature of harm-* (çocuklara yönelik cinsel eylemlerin yararlı ve zararsız olduğuna yönelik algı) olarak gruplandırmışlardır. Tecavüz suçu işleyen yetişkinlerde ise -bu şemalara ek olarak- kadınlara yönelik oluşturulan bazı şemaların olduğunun altını çizen Polaschek ve Ward (2002, akt: Beech ve diğ., 2013: 55) bunları; *cinsel obje olarak kadınlar -women as sexual objects-* (kadınların, zorla ya da şiddet yoluyla olsa bile sürekli seksi arzuladıkları) ve *bilinmez olarak kadınlar women are unknowable-* (kadınların erkeklerden farklı olduğu ve bu farkların erkekler tarafından anlaşılamayacağı) olarak tanımlamışlardır.

İlişki biçimleri alanı, daha çok kişilerarası ilişkilerde ortaya çıkan ve temelinde bazı beceri eksiklikleri veya psikolojik sorunların olduğu durumlarla bağlantılıdır. Bu alandaki çalışmalar, sosyal anksiyete (Nunes ve diğ., 2012; Porter ve diğ., 2015:54;), kişilik bozuklukları (Niveau, 2010: 572), kişilerarası iletişimde duygusal yakınlık sorunu (Underhill ve diğ., 2008: 1156), korkulu, saplantılı ya da kayıtsız bağlanma stilleri (Sigre Leiros ve diğ., 2015a: 5; Sigre-Leiros, 2015b: 83) ve düşük benlik saygısının (Sigre-Leiros ve diğ., 2015a: 6; Houpeten ve diğ., 2014:448), cinsel suç işleyen yetişkinlerde belirleyici özellikler olabileceğini göstermiştir.

Son alan olan *öz-yönetim alanı* ise hem çarpıtılmış tutumlar alanı hem de ilişkişel şemalar alanıyla bağlantılı olan, kural ve gözetime dönük erken yaşta başlayan

direnç, dürtüsel karar verme, düşük sorun çözme becerisi gibi, sosyal sapma olarak da değerlendirilebilecek durumlarla ilişkilidir (Thornton, 2013: 62). Araştırmalar, dürtülerine hakim olamama, antisosyal davranışlar zorlayıcı/agresif kişilik özellikleri ve saldırganlık gibi öz-yönetim alanındaki sorunların, cinsel suçun ilk ortaya çıkışında etkili olduğunu göstermiştir (Prentky ve Knight, 1997, akt., Harris, 2012: 1227; Cohen ve diğ., 2002: 130).

Yapılan profil çalışmaları, cinsel suça neden olabilecek durumları, cinsel suç işleyen yetişkinlerin belirli özellikler açısından “benzer” olduğunu varsayarak açıklamasına ek olarak sağaltımın başarı şansını arttıran temel noktaların belirlenmesi için de önemlidir. Bir sağaltım yaklaşımının başarılı olup olmadığı ise yeniden suç işleme oranlarının azaltılmasında ne kadar pay sahibi olduğuyula bağlantılıdır.

Yeniden Suç İşleme ve Aktüeryal Risk Değerlendirmesi

Yeniden suç işleme (recidivism), cinsel suç işleyen yetişkinlerin sağaltımı alanyazınında, dikkat çekilen bir değişkendir. Başarılı bir sağaltım yaklaşımı hiç şüphesiz, yeniden suç işleme oranında yaratacağı belirgin düşüşle kendisini gösterir. Bu anlamda başarılı bir sağaltım; cinsel suçlu profiliyle ilgili kanıtlar temelinde, farklı cinsel suçlar arasında değişiklik gösteren yeniden suç işleme riskini göz önünde bulundurmaya zorundadır. Cinsel suçlularda ortaya çıkan yeniden suç işleme riskiyle bağlantılı faktörlerin tanımlanması, cinsel saldırı davranışlarının önlenmesine yönelik etkili ve uygun müdahaleler hakkında bir anlayış geliştirmek için de önemlidir (Craig ve Beech, 2010: 279).

Cinsel suçlularda, yeniden suç işleme oranları, farklı araştırma sonuçlarına göre değişiklik göstermektedir. Bazı çalışmalar (Barnett ve diğ., 2010; Harris ve Hanson, 2004) cinsel suç işleyen yetişkinlerde suçun tekrar etme oranlarının düşük olduğunu göstermiş olsa da bu oranların düşüklüğü, diğer suçlarla kıyaslandığında ortaya çıkmaktadır (Farmer ve diğ., 2015: 332). Örneğin Hanson ve Bussiere'in (1998) meta analizinde, 23.393 cinsel suçlunun %13,4'ü, 5 yıl içinde yeniden cinsel suç işlemiştir. Bu oran hırsızlık, uyuşturucu ve kamu düzeni ile ilgili suçlarda %70-%80 arasında değişmektedir (O'Toole ve Jeglic, 2014: 174). Bir diğer çalışmada Hanson ve arkadaşları (2006), yetişkin cinsel suçlularda tahliye sonrasındaki ilk 5-7 yıl arasında, yeniden suç işleme oranını %13,7 olarak tespit etmişlerdir (Harkins ve Beech, 2007:616). Fisher (1994) ise farklı suç tiplerine göre yeniden suç işleme oranlarına yönelik yaptığı meta-analizde, bu oranları, enstest suçlularında %4-10, tecavüz suçlularında %7-35, aile-dışı kız çocuk tacizi suçlularında %13-40, aile-dışı

erkek çocuk tacizi suçlarında ise %13-40 arasında bulmuştur (Cowburn, 2005:222).

Yeniden suç işleme riskinde, suç tipi ve kişilik özellikleri gibi farklı etmenler de belirleyicidir. Örneğin antisosyal yaşam tarzı, parafili (Hanson ve Morton-Bourgon, 2005, akt; Craig ve Beech, 2010: 279), pedofilik eğilimler (Seto, 2009:401; Kingston ve diğ., 2010: 580) ve çocuklarla duygusal örtüşmenin yoğunluğu (McPhail ve diğ., 2013: 737), cinsel suçun yeniden ortaya çıkma riskini arttırırken; bireylerin sosyal sermayelerinin gelişimi ya da duygusal dünyalarında gerçekleşen ve kaybetmekten korktukları bir şeye sahip olmaları gibi hayatlarına yönelik olumlu bir değişim, suçun tekrarlama riskini düşürmektedir (Farmer ve diğ., 2015:332).

1990'larda ortaya çıkan "yeni penoloji" akımı⁶, yeniden suç işleme riskine karar verme ve bu risklerin ortadan kaldırılması amacıyla, belirli risk haritalarının oluşturulmasına öncülük etmiştir (Lussier ve Gress, 2014:112). Bonta (akt., Harris ve Hanson, 2010:297), risk değerlendirmesinin geçirdiği evrimi üç alanda inceleyerek, ilk evrede yapılandırılmamış mesleki değerlendirme, ikinci evrede statik faktörlere dayalı aktüeryal risk değerlendirmesi ve son evrede ise, dinamik risk faktörlerine (kriminojenik ihtiyaçlara) dayalı *aktüeryal değerlendirme*nin yer aldığını ifade etmiştir.

Sağaltımda, son yıllarda yoğun olarak kullanılmaya başlayan aktüeryal risk değerlendirme araçları, değerlendirme sürecini standardize ederken; klinik hataları azaltması ve şeffaf bir karar alma süreci sunması nedeniyle tercih edilen bir klinik enstrümandır (Craig ve Beech, 2010: 279). Aktüeryal değerlendirmenin temel mantığı, suçla bağlantılı olan bazı göstergelerin (Zakireh ve diğ., 2008: 343; Harris, 2012: 1229) aynı zamanda sağaltım amaçlı da kullanılmasının ampirik kanıtlarını ortaya koymasındır. Kısacası bu ölçekler suçluları, risk düzeylerine göre sınıflandırıp, bu düzeylerin durumuyla bağlantılı gerekli sağaltım planının yapılması için kullanılan (Tully ve diğ., 2013: 287) klinik araçlardır. Aktüeryal risk ölçeklerinden (Static-99, Static-2002, Risk Matrix 2000, SORAG vb.) elde edilecek sonuçlar, cinsel suç işleyen bireyin yeniden suç işleme riskine dair öngöründe bulunmayı kolaylaştırırken,

---

⁶ Feeley ve Simon (1992) tarafından kavramsallaştırılan bu yaklaşım, belirli insan gruplarının yönetimi, gözetimi ve kontrolü olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşıma göre suç, yüksek riskli grupların yönetilmesi sorunu olarak görülür. Sistemin amacı cezalandırma veya rehabilite etmek yerine "itaatsiz/sorunlu" grupların belirlenmesi ve yönetilmesi ile ilgilidir (Simon, 1998:452; Ackerman ve diğ., 2014:5)

bu ihtimalin ortadan kaldırılması adına sağaltımın odaklanacağı noktaları göstermesi anlamında da işlevseldir.

Aktüeryal risk değerlendirme araçları *statik* ve *dinamik* olmak üzere ikiye ayrılan risk faktörlerine odaklanır. Statik risk faktörleri; -yaş, kriminal geçmiş gibi- sağaltımdan etkilenme potansiyeli olmayan faktörlerdir (Wakeling ve Barnett, 2014: 139). Dinamik risk faktörleri ise suçun yeniden işlenmesiyle yakından ilişkili, değişiklik gösteren faktörler olarak; sağaltım programından önceki ihtiyaçların düzeyine karar vermede kullanılan yani sağaltımdan etkilenme potansiyeline sahip faktörlerdir (Lussier ve Gress, 2014: 113; Wakeling ve Barnett, 2014: 139; Harkins ve Beech, 2007: 616).

Dinamik risk faktörleri, suçla ilişkili cinsel ilgiler, suçu destekleyen tutumlar, sosyo-duygusal işlevsellik ve öz-yönetim olmak üzere dört alanda gruplandırılır (Wakeling ve Barnett, 2014: 140). Benzer şekilde Thornton (2002) ve Hanson (2000) dinamik risk faktörlerini; cinsel ilgi/ cinsel öz-düzenleme *-sexual self-regulation-*, çarpık tutumlar/ cinsel suça yönelik tutumlar, sosyo-duygusal işlevsellik/ yakınlık eksikliği ve öz-yönetim/ öz-düzenleme problemleri olarak tanımlanmışlardır (Harkins ve Beech, 2007: 617). Bu gruplandırmalarda, en önemli dinamik risk faktörleri –yani suçun yeniden işleme ihtimalini arttıran alanlar- cinsel düşüncelerin yoğunluğu ya da sapkın cinsel ilgilerle meşgul olma gibi kavramları içeren cinsel ilgi/cinsel öz-düzenleme alanlarıdır (Lussier ve Gress, 2014:113).

Dinamik risk faktörleri durağan/stabil ve akut olmak üzere iki grupta değerlendirilir. Durağan/stabil dinamik faktörleri, zaman içinde görece sabit kalan fakat değişme potansiyeli olan faktörler olarak, bilişsel çarpıtmalar *-cognitive distortions-*, cinsel ilgi veya cinsel uyarılmadaki değişimleri konu alır. Akut dinamik faktörler ise hızlı değişen ya da kolaylıkla dalgalanabilen durumlar olarak, izole olma, madde kullanımı, duygu-durum değişimi gibi etmenlerle bağlantılıdır (Craig ve Beech, 2010: 279;Harkins ve Beech, 2007: 617).

Sağaltımda üzerinde önemle durulan dinamik risk faktörlerinden biri de suçun inkâr edilmesi ya da hafifletilmesidir. Barbaree ve Cortoni'nin (1993) yaptıkları araştırma sonucunda, yetişkin cinsel suçluların %60'ı suçlarını inkâr ederlerken %37'si ise suçlarını hafifletme eğilimi göstermektedir. Marshall ise (1994), bireylerin sadece %37'sinin, suçlarını inkâr ya da hafifletme eğilimi göstermediklerini bulmuştur. Bir diğer araştırma sonucunda ise Scully ve Marolla (1984), cinsel suç işleyen yetişkinlerde suçu inkâr etme oranını %59 olarak bulmuşlardır (Abracen ve Looman,

2004: 235). Suçu inkâr etme ya da hafifletme eğilimi hakkında yapılan ve kadınlarla erkeklerin karşılaştırıldığı araştırmada Mathews ve arkadaşları (1989; akt: Tsopelas ve diğ., 2011: 123), kadınların erkeklere kıyasla, cinsel suça yönelik kendi sorumluluklarını daha yüksek oranda kabul ettiklerini ve suçu reddetme oranının kadınlarda daha düşük olduğunu bulmuşlardır.

Cinsel suçlu profili, yeniden suç işleme riski ve aktüeryal risk değerlendirmesi hakkında elde edilen bilgiler; sağaltım sürecinde görev alan profesyoneller için cinsel suç işleyen bireye yönelik “suç” temelli bir değerlendirme alanı sağlar. Fakat sağaltımın başarı şansını arttıran kilit nokta, sadece “suç”la değil aynı zamanda “suçlu” ile de çalışmak yani süreçte, bireye özel durumları, bütünleştirilmiş ve çoklu bir boyutta değerlendirmek ve süreci, bireyi oluşturan tüm alt-sistemlere uygun bir şekilde uyarlamaktır. Konuya dikkat çeken Ward ve arkadaşları (2007), dinamik risk faktörlerine odaklanmanın gerekli olduğunu ama başarılı bir sağaltım için yetersiz kaldığını vurgulamışlardır. Aynı şekilde Beech ve Ward (2004), aktüeryal yaklaşımın bazı sınırlılıkları olduğuna dikkat çekerek, tamamıyla aktüeryal risk değerlendirmesine dayanan klinik bir sürecin, başarısız olabileceğini vurgularlar. Örneğin aktüeryal risk değerlendirmesine göre düşük riskli olan ama kurbanı ulaşma şansına sahip, aile içi cinsel istismar suçu işleyen bir birey de ilerleyen zamanlarda aynı suçu yeniden işleyebilir ya da ölçeklerde yeterince iyi tanımlanmamış, alışılmadık kişilik özellikleri, aktüeryal risk tahminlerini yanıltabilir. Bu temelde bakıldığında, bireyin ihtiyaç ve hedeflerini, risk değişkenlerinin azaltılmasıyla birlikte değerlendiren bir yaklaşımın benimsenmesi, günümüz sağaltım programlarının başlıca odağıdır.

Cinsel Suçluların Sağaltımı

Sağaltımda kullanılan ilk teknikler, doğrudan “sapkın” davranışı değiştirmeyi hedefleyen, davranışçı yaklaşımdan hareketle geliştirilmiştir. Sonrasında, 1990'larda bir uzmanlık alanı olarak gelişen ve sağaltımın modern olarak kabul edilen yaygın unsurlarında, bilişsel-davranışçı teknikler ön planda yer almıştır (Thornton, 2013: 62; Kirsch ve Becker, 2006: 209).

Sağaltımda en çok tercih edilen yaklaşım olan bilişsel-davranışçı tekniğin hedefi, problemlili davranışı, bu davranışın altında yatan “bilişselliğe” yönelerek değiştirmek istemesidir (Beech ve diğ., 2013: 59). Bilişsel-davranışçı teknikler, bilişsel içeriğe, davranışı etkileyen suç-öncesi inanışlara (bilişsel çarpıtmalara) odaklanırlar. İnsanları, olaylar hakkında farklı düşünme koşunda cesaretlendirmeyi ve bilişsel yapıların

cinsel davranışı nasıl etkilediğini, kurbanı fiziksel ya da psikolojik olarak nasıl zarar verdiğini öğretmeyi amaçlar. Bireye, kendi çarpıtılmış tutumlarını tanımlaması ve bunlarla mücadele için farklı bir düşünce tarzı geliştirmesi konularında rehberlik eder (Beech ve Harkins, 2012: 533).

Bilişsel-davranışçı yaklaşımın bu alandaki uygulama odağı, dinamik risk faktörleri ile bağlantılı olarak, bireyin becerilerinin geliştirilmesidir. Genel ve cinsel öz-düzenleme, ilişki ve yakınlık eksikliği, mağdura yönelik empatinin geliştirilmesi, bilişsel çarpıtmalarla mücadele, suça neden olan süreç ve durumların tanımlanması ve suçun tekrarını önleme planının yapılması, bu yöntemin amaçları arasındadır (Yates, 2013: 90). Schaffer ve arkadaşlarının (2010) yaptığı çalışmada, bilişsel-davranışçı tekniklerin odaklanması gereken belirli alanlar tartışılmıştır. Yazarlara göre cinsel suçluların sağaltımında kullanılan teknikler, bilişsel çarpıtmalar ve şemalar -cognitive distortions and schemas- (suç davranışının ortaya çıkmasına neden olan olumsuz düşünceler), duygu düzensizliği -emotion dysregulation- (duyguların ifade edilmesi, deneyimlenmesi/kontrol edilmesindeki sorunlar), kişilerarası beceri eksikliği -interpersonal skills deficits- (sosyal destekten yoksun olma/yakınlık kurmada güçlük yaşama), sapkın cinsel davranış -deviant sexual behavior- (sapkın cinsel ilgiler) ve empati eksikliği -empathy deficits- (mağdur olan bireyin perspektifinden suça neden olan davranışın anlaşılması) olarak, beş temel alanda yoğunlaşır.

Bilişsel-davranışçı teknikte sağaltım, bilişsel çarpıtmalar, suç öncesi tutumlar, dürtü kontrol bozukluğu, sosyal beceri eksikliği, zayıf duygusal düzenleme ve çevresel uyarıcılar gibi suça neden olduğu düşünülen etmenlere odaklanır (Kirsch ve Becker, 2006: 210). Suça neden olan bilişsel durumun ortaya çıkarılması için en kullanışlı yol, bilişsel yapıları (şemalar), bilişsel süreç ve işlemleri (bilgi süreçleri) ve bilişsel ürünleri (kendilik algısı, inanç ve tutumları) algılamaya odaklanmaktır (Ciardha, 2011: 495). Bozulmuş/çarpık şemalar olarak tanımlanan bu bilişsel yapıların ortaya çıkarılmasında farklı psikometrik değerlendirme ölçekleri yer alsa da ilk olarak bireyin hayat hikayesi, suç zinciri ve günlük aktivitelerini öğrenmek daha sonrasında doğrudan bu şemaları anlama amaçlı soruları içeren (yetişkinlerle kurulan ilişkiler hakkında ne düşünüldüğü ya da hayatlarını kontrol edip edemedikleri gibi) bir görüşme de, bozulmuş/çarpık şemaların varlığı ve hangi gruba dahil olduğu konusunda yararlıdır (Beech ve diğ., 2013:55).

Bozulmuş/çarpık şemaların düzeltilmesinde kullanılan en yaygın teknik “bilişsel yeniden yapılandırma”dır. Drake ve arkadaşları tarafından, Ward ve Keenan’ın belirledikleri bilişsel şemalardan hareketle, dört basamak üzerinden uygulanan teknikte ilk basamak; bilişsel yapıların, örneğin bireyin suç-zincirini tanımlayarak ortaya çıkartılmasıdır. İkinci olarak, bu bilişsel yapının hangi şemayla bağlantılı olduğu tanımlanmalıdır. Üçüncü olarak, tanımlanan şemalar, bireyin mevcut durum hakkında daha gerçekçi yorumlar geliştirmesi ve bu yorumların gelecekteki durumlara da uygulanabilmesi amacıyla ele alınmalıdır. Son olarak ise herhangi bir değişimin gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik değerlendirme yapılmalıdır (Drake ve diğ., 2001:28).

Bir diğer teknik ise Mann ve Shingler (2006) tarafından önerilen “Şema Terapisi”dir. Şema Terapisi, bilişsel, davranışsal, psikodinamik, insancıl ve ampirik bileşenleri bulunan bütüncül bir terapidir. Terapi, çocukluk deneyimleri ve mizaca dayalı olan bilişsel ve duygusal açıdan uyumsuz kronik örüntüleri hedef alır ve öncelikli amacı, uyumsuz şemaları ortadan kaldırıp yerine yeni/uygun şemaları getirmektir (Chakhssi ve diğ., 2014: 448). Şema terapisinde ilk basamak olan *bilişsel* evrede, şemaya dayalı düşüncelerin tanımlanması için temel bilişsel tekniklerin öğretilmesi yer alır. *Kişilerarası* olarak belirtilen ikinci basamakta, tanımlanan şemalara karşı mücadele etme becerisi kazandırma hedeflenir. Üçüncü evre olan *deneysel* evrede, şemaların nasıl geliştirildiği, sosyal ve çevresel bilgilerin sonraki süreçte bu duruma nasıl rehberlik ettiğine dair geçmiş deneyimler canlandırılır. Son evre olan *davranışçı* evrede amaç, davranışçı tekniklerin kullanılarak gerçek yaşantıya uyarlanabilir yeni şemaların yaratılmasıdır (Beech ve diğ., 2013: 60).

Sağaltımda Dört Farklı Model

İlgili alanyazında, sağaltımda kullanılan teknikler ve bu tekniklerden hangilerinin daha etkili olduğuna dair meta-analizler eliyle girilen bir tartışma sürerken diğer taraftan da daha *temel* bir tartışma, “cinsel suçlular tedavi edilebilir mi?” sorusundan hareketle gündeme gelmiştir. Bu tartışma, sağaltımda izlenecek belirli yolların, sağaltımın etkililiğini arttıracığına dair varsayımlarda bulunan farklı modellerin oluşmasına neden olmuştur. Bu modeller bir boyutuyla yeniden suç işleme riskini ortadan kaldırmayı hedeflerken diğer boyutuyla da, sağaltımın süresi, yoğunluğu, odaklanması gereken alanlar gibi kritik noktalarda, sağaltımda izlenilecek yol haritasının belirginleştirilmesini amaçlar.

Tekrarı Önleme Modeli (Relapse Prevention Model)

Tekrarı Önleme Modeli, 1980'lerde madde kullanımı alanında Marlatt ve Gordon tarafından; bağımlılığın, biyolojik bir hastalığın aksine sosyal bir yan-ürün olduğuna dair ileri sürdükleri görüşle ortaya çıkmıştır (D'Orazio, 2013: 2). Bu modele göre cinsel suç, -madde kullanımı ya da sapkın fanteziler gibi- yüksek risk içeren durumsal değişkenler tarafından şiddetlendirilmiş olumsuz duygusal şartlarda uygulanan, uyumsuz problem çözme davranışıdır (Wilson ve Yates, 2009: 159). Bu modelin amacı, cinsel suçlunun, suçun tekrarlanmasına neden olabilecek yüksek riskli durumları tanımlanması, önceden bilinmesi ve engellenmesine yönelik becerilerinin geliştirilmesidir.

Dinamik risk faktörlerinin yönetimini hedefleyen model, bireyin suç sürecini anlama ve yeniden suç işleme riskine neden olabilecek psikolojik ve durumsal faktörlerle baş etmesine yardımcı olur (Ward ve Hudson, 2000; akt: Ward ve Gannon, 2006: 78). Dolayısıyla sağaltım, yüksek riskli durumlar ortaya çıktığında, bu durumlarla baş etme becerilerinin öğretilmesine ve bu becerilerin gelişmesini engelleyen durumların ortaya çıkarılmasına odaklanır (Yates, 2013: 91).

Bu model, cinsel suçluları heterojen bir grup olarak kabul ettiği için suç döngüsünün de benzer olduğunu savunur. Modele dair temel çekince tam da bu noktada başlamaktadır. Cinsel suçluların hepsini, suçtan uzak durma isteği/motivasyonu olan ama suç riskiyle karşılaştıklarında gerekli öz-düzenleme yeteneklerine sahip olmayan bireyler olarak değerlendirmenin (Kingston ve Yates, 2012: 215) bazı sakıncaları bulunmaktadır (Gannon ve diğ., 2008: 996). Bir diğer çekince de küçük bir tekrarlama olayının, bu modele göre sağaltımın başarısızlığı olarak değerlendirmesinden kaynaklanmaktadır. Örneğin sapkın bir fanteziyle yapılan mastürbasyon bir tekrarlama olarak görülürken bu aynı zamanda gerçek bir kurbanın yaratılmasının önüne geçen bir durum da olabilir (D'Orazio, 2013: 3).

Risk-İhtiyaç-Uygunluk Modeli (Risk-Need-Responsivity Model)

2000'lerde ortaya çıkan bu model, cezalandırmanın geleneksel modellerinin, yeniden suç işleme riskinin azaltılmasında küçük bir etkisi olduğunun ve bu risklerin sadece insani hizmetler ve ıslah edici çalışmalarla engellenebileceğinin öne sürülmesiyle görünür olmuştur (Wilson ve Yates, 2009: 158; Thornton, 2013: 62). Model, sağaltım çalışmalarının, risk, ihtiyaç ve uygunluk olarak belirlenen üç temel prensipten hareketle yürütülmesini öngörmektedir. *Risk prensibine* göre, aktüeryal değerlendirme kullanılarak ortaya çıkarılan risk düzeyi (Abracen ve Looman, 2004: 231) düşük olan suçluların, yeniden suç işleme ihtimali daha az olduğundan; en

yoğun sağaltım, en yüksek risk grubundaki suçlular için (Harkins ve Beech, 2007:616) sık sık tekrarlanmalı ve yeniden suç işleme riskinin değerlendirildiği süreçleri içermelidir (Yates, 2013: 89). *İhtiyaç prensibi*, sağaltımın, bireyin yeniden suç işleme riskine neden olan özelliklerine yani suça en fazla hangi davranış neden oluyorsa, o davranışa odaklanması gerektiğini öngörmektedir (D’Orazio, 2013: 4). *Uygunluk prensibi* ise, tüm sağaltım sürecini, bireyin özelliklerine göre şekillendirme ve böylelikle hem motivasyonunu yükseltme hem de sağaltımın başarı şansını artırma amaçlarına gönderme yapmaktadır (Wilson ve Yates, 2009: 158). Bu model, orta ve yüksek düzeyli risk taşıyan suçlulara odaklanıldığında, yeniden suç işlemeye götüren nedenler ortaya çıkarıldığında, terapötik yöntem ve terapistin davranışları bireyin öğrenme tarzına karşı duyarlı olduğunda, sürecin daha başarılı işlediğini göstermiştir (Thornton, 2013: 62). Modelin üç temel prensibine ek olarak Ward ve arkadaşları (2007), *profesyonel sağduyu* (professional discretion) adını verdikleri ek bir prensibin, eğer koşullar gerektirirse, klinik karar vermede, bu ilk üç prensibi geçersiz kılabileceğini tartışmışlar böylelikle sağaltımın daha esnek ve yaratıcı bir süreç haline alabileceğini vurgulamışlardır.

Model her ne kadar sağaltım sürecinde kişinin *bireyselleştirilmesine* imkân sağlamada başarılı olarak değerlendirilse de eleştiri aldığı noktalar da bulunmaktadır. Bu noktalardan ilki modelin, sağaltım sürecindeki bireyleri motive etmedeki eksikliği ve sosyal etkileşime çok az yer vermesidir (Fortune ve diğ., 2012: 653). Modeli eleştirdikleri çalışmada Looman ve Abracen (2013), sadece suça neden olan ihtiyaçlara eğilmenin, suçluların kendi yaşamlarında bir boşluk yaratacağını söylerken; modelin bireyleri, “uyum sağlayan kimseler” olarak değil “bedensizleştirilmiş risk taşıyıcıları” olarak gördüğünü vurgulamışlardır. Ward ve arkadaşları ise (2007), modeli değerlendirdiği çalışmalarında, modelle ilgili altı eksikliğe dikkat çekmiştir. Bunlar; 1) Suçlu bireyin, doğrudan risk düzeyini azaltmaya odaklanmasını sağlamak oldukça zordur (Mann ve diğ., 2004) 2) Model, bireysel ya da anlatımsal kimlik üzerine yeterince ilgi göstermemektedir (Maruna, 2001). 3) İnsanın biyolojik olarak şekillendirilmiş bir organizma olduğuna gerçeği görmezden gelinmektedir (Ward ve Stewart, 2003). 4) Model, terapötik bağlılık ve suçla bağlantılı olmayan ihtiyaçlar olarak tanımladığı kaygı veya düşük benlik saygısı gibi, suçlunun potansiyeliyle bağlantılı özelliklere yeterince odaklanmamaktadır. 5) Model, suçlunun risk düzeyine odaklanıp, sağaltımda bağlamsal ya da ekolojik faktörleri önemsizleştirmektedir (Ward ve Brown, 2004). 6) Temel bireysel ihtiyaçlar

ve değerleri ele almadaki başarısızlığı modelin, uygulamada “her soruna/kişiyeye uygun tek bir çözüm” (one-size-fits-all) olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır.

Öz-düzenleme Modeli (Self-regulation Model)

Öz-düzenleme modeli, suç döngüsü modellerini temel alan ampirik çalışmalardan hareketle oluşturulan, bireysel amaçlara ulaşmak için girişilen eylemlerde gerekli olan içsel ve dışsal süreçlere işaret eden bir yaklaşımdır (Baumesiter ve Heatherton, 1996; akt., Gannon de diğ., 2008: 997). Model, hedeflenen amaçlara ulaşma ve suçlunun öz-düzenleme tarzını belirleyerek, suçun ortadan kaldırılmasında çoklu yollar önerir. Modele göre öz-düzenleme ise; “bireylerin, zaman içinde ve farklı bağlamlardaki hedef-odaklı eylemlere yönelmesini sağlayan içsel ve dışsal süreçler” olarak tanımlanır (Ward ve Hudson, 2000). Bazı bireyler, amaçlarına ulaşmak için uygun bir şekilde kendi davranışlarını düzenlerken diğerleri öz-düzenlemede fonksiyonsuzluk sergiler (Ford ve diğ., 2009: 441).

Bu modele göre suçla bağlantılı çoklu ve çeşitli etmenler vardır ve cinsel suç işleyen bireyler, olumlu duygusal durumları da içeren farklı suç yollarını izlerler (Wilson ve Yates, 2009: 159). Öz-düzenleme modeli, cinsel suç işleyen bireylerin bu davranışlarını, amaca yönelik olarak varsayar ve tekrarı önleme modelinin aksine bu model, davranışları “her zaman engellenen” ya da “baskı altında tutulan” olarak kavramsallaştırmaz. Bazı cinsel suçlular bu davranışlarından kaçınmak ya da bunları kontrol etmek istese de bazıları amaca yönelik olarak bu davranışları sergiler.

Öz-düzenleme modeli 4 suçlu türü tanımlar. *Kaçınan-pasif*, davranışlarını kontrol etme stratejilerini geliştiremeyen ve işledikleri cinsel suç hakkında utanç duyan, suçtan kaçınma eğilimi olan kişilerdir. *Kaçınan-aktif*, davranışlarını kontrol etme girişiminde bulunan ama bu stratejileri olumsuz sonuçlanarak kontrol kaybına ya da cinsel suça neden olan bireylerdir. *Yaklaşan-pasif*, suçu amaçlayan fakat etkili ve aleni planlar yerine öğrenilen kodlara/şablonlara duyulan güvenle suç işleyen bireylerdir. *Yaklaşan-aktif*, suç amaca yönelik olarak işleyen, suçu etkili bir şekilde planlayıp yerine getiren bireylerdir (Gannon ve diğ., 2008: 997; Ford ve diğ., 2009: 441).

İyi Yaşam Modeli (Good Lives Model)

Hümanist felsefenin yapısal yollarını kullanan bu model, kişisel patolojilere daha az vurgu yaparak, suç ve suçlularla ilişkili gelişimsel ve ilişkisel durumlara odaklanır

(Frost ve diğ., 2009: 22). Bireyler için tatmin edici/faydalı yaşam şekilleri olarak da tanımlanan iyi yaşam kavramı, temel insan ihtiyaçlarıyla bağlantılı açıklanmaktadır. Bu ihtiyaçları ortaya çıkaran etmenler ise, vücut (cinsellik, beslenme, uyku vb), sosyal yaşam (sosyal destek, aile, iş fırsatları vb.) ve kendilik (otonomi, ilişki ve yeterlilik) olarak üç gruba ayrılır (Ward, 2002: 519).

Modelde vurgulanan ve temel insan ihtiyaçları ile ilişkili tanımlanan *temel insani ürünler*, ruhsal durum, kişilik özellikleri, aktivite veya deneyimler gibi, geliştirildiği/yerine getirildiği takdirde bireyin iyilik haline katkı sunabilecek şeylerdir. Bu temel ürünler, hayat, bilgi, iç-huzur, arkadaşlık, toplumsallık, spiritüellik, mutluluk ve yaratıcılık gibi kavramlardır. *İkincil/araçsal* ürünler ise, temel ürünlerin korunmasını somutlaştıran, çalışmanın devamlılığı ya da boş zaman aktiviteleri gibi yollardır (Ward ve Gannon, 2006: 79). Bu modele göre yapılan bir uygulamada temel amaç, bireylerin temel insani ürünlere ulaşmasında kabul edilebilir bir yöntem bulmalarını sağlamak ve bu şekilde iyilik hallerinin arttırılmasına destek olmaktır (Fortune ve diğ., 2012: 655)

Bu modele göre bireyler, aktif ve doğası gereği kendi iyilikleri için yararlı olan deneyimleri ve temel insani ürünleri (yakınlık, otonomi, duygusal denge) kazanmak isteyen hedef-arar varlıklardır. Bu bağlamda cinsel suç işleyen bireylerdeki risk faktörleri, bu hedef ya da ürünlere ulaşmak amacıyla geliştirilen etkisiz veya uygunsuz stratejilerin semptomları olarak görülebilir. Örneğin cinsel suç işleyen bir birey, yakınlık ihtiyacı ararken bu arayışını çocuklara yönlendirebilir. Kısacası amaçların kendisi sorunlu değil; bu amaçlara ulaşmada kullanılan yani suça neden olan metotlar sorunludur. Bu yüzden sağaltımın odağı, amacın (niyetin) değiştirilmesi değil, amaca ulaşmada kullanılan metotların değiştirilmesidir (Wilson ve Yates, 2009:159). Sağaltımın bağlamı ve sürecin önemliliği, bireye yaklaşım tarzı, terapist-suçlu birey arasındaki ilişki, değişim için gerekli olan kritik mekanizmalardır (Ward ve Maruna, 2007, akt., Frost ve diğ., 2009:22).

Modele göre sağaltım, bireyin yaşam hedeflerini tanımlamakla başlar. Öz-düzenleme kapasitesinin arttırılması, bu hedeflere ulaşmayı engelleyen içsel ve dışsal engellerin ortaya çıkarılmasını gerektirir. Sadece yeniden suç işlemeye dair risklerin ortadan kaldırılması değil aynı zamanda bireyin kendi yaşamına dair kapasitesinin arttırılması diğer bir ifadeyle bireye yönelik *“iyi yaşam planının”* yapılması da hedeflenir. Sağaltımın nihai hedefi, cinsel olarak uygunsuz davranışlardan bireyin kendisini uzak tutması olsa da riskin azaltılmasına doğru

giden süreç; birey, aile, toplum, istihdam ve boş zaman gibi sistemleri de içerir. Sağaltım; madde kullanımı, öfke/duygu kontrolü, sosyal destek, problem çözme becerileri gibi muhtemel sorunlu alanlara da odaklanarak, kalıcı bir yaşam planı geliştirme amaçlıdır (Wilson ve Yates, 2009: 159). Bu modelde terapistin görevi, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik beceri ve kapasitesini oluşturmaya odaklanmasına yardımcı olmak ve bu süreçte kendi bireysel seçimlerini yapmasını teşvik etmektedir. Bu açıdan sağaltım sürecindeki en önemli nokta, temel ihtiyaçların karşılanmasını engelleyen iç ve dış zorlukların, birey tarafından tanımlanmasına yardımcı olmak (Ward, 2002:514) ve sosyal destek, meslek, barınma ve topluma yeniden entegre olmayı kolaylaştıran programlar/hizmetler yardımıyla, modelin daha etkili olmasını kolaylaştıran ana bileşenleri oluşturmaktır (Boer, 2013:10).

Sağaltımda Terapötik Süreç

Sağaltım sürecindeki yaklaşım ve modeller kadar önemli olan bir diğer etmen de cinsel suç alanı ve cinsel suçlu profiline bağlı olarak ortaya çıkan ve sağaltımın başarısını etkileyen terapötik sürecin doğasıyla ilgili koşullardır. Konuyla ilgili ilk değinilmesi gereken nokta, cinsel suç işleyen yetişkinlerin sağaltım sürecine katılımıyla ilgili sorunlardır.

Araştırmalar (Larochelle ve diğ., 2011:555; Zakireh ve diğ., 2008:337), cinsel suçluların, sağaltım programlarına katılma konusunda isteksiz olduklarını ve bu programları tamamlama oranlarının düşük seyrettiğini göstermektedir. Örneğin Langevin (2006, akt., Mann, 2013:191), cinsel suç işleyen 778 kişinin neredeyse yarısının sağaltım için gönüllü olmadığını ortaya çıkarmıştır. Suçluların programa karşı olan dirençlerinin kaynağının, sağaltımın kendi hayatlarını geliştirici bir etki yaratacağına dair şüpheleri ve damgalanmaya yönelik endişeleri olduğunun altını çizmiştir. Sağaltım çalışmalarının, ceza-adalet sisteminin bir parçası olarak uygulanması, suçlu bireylerin damgalanma endişelerine neden olurken, ilerleyen süreçteki davranışlarında da etki yaratabilmektedir. Adalet sistemiyle ilk kez, cinsel suçlu olarak karşılaşan birey –etiketleme kuramının dikkat çektiği gibi⁷- zaman geçtikçe bu etiketi, ana durumu olarak kabullenebilme riskine sahiptir (Jennings ve diğ., 2011:584).

---

⁷ Etiketleme kuramına göre kişinin benlik algısının oluşumunda, toplumdaki diğer üyelerin, o kişiyi nasıl gördükleri ve değerlendirdikleri etkilidir. Etiketleme Goffman'a (1963) göre bireyi itibarsızlaştıran ve onu "normal" bir kişiden "lekeli" bir kişiye dönüştüren bir etkidir (Tewksbury, 2012:608) ve özellikle bu tarz olumsuz bir sosyal etki, bireyi suç işlemeye daha fazla iter (Güler, 2010:89).

Sadece suç işleyen bireyin özellikleri değil, aynı zamanda sağaltımda görev alan meslek elemanlarının tutumları da sürecin gidişatında pay sahibidir. Cinsel suçlulara karşı şekillenen kalıpyargılar, terapistin de süreç veya birey hakkındaki düşüncelerini etkileyebilmektedir. Alanyazında vurgulanan nokta, sağaltımda seçilecek teknik ve modelden önce, terapistin sıcak, samimi, empatik, ödüllendirici, yönlendirici ve uyumlu bir tavır sergilediği sürecin, sağaltımın hedeflediği başarıya ulaşılmasında önemli olduğudur (Yates, 2013: 99; Harkins ve Beech, 2007: 623; Kirsch ve Becker, 2006: 216).

Cinsel suç işleyen yetişkinlerin sağaltımındaki terapötik teknikler, aynı zamanda suçla bağlantılı kişilik özelliklerinin ortadan kaldırılmasında, terapistin rol-model olmasının da yolunu açmaktadır. Öncesinde değinildiği gibi cinsel suç işleyen bireylerin, bazı sosyal becerilerle bağlantılı sorunlarının olduğu, profil çalışmalarında ortaya çıkmıştır. Örneğin Ward ve Durrant (2013) sağaltım sürecinde empatinin önemini vurguladıkları çalışmalarında, empatik bir müdahalenin, cinsel suç işleyen bireyin potansiyel kurbanlarına yönelik empati geliştirmesini kolaylaştıracağını ve böylelikle bireylerin yeniden suç işlemeye karşı direnç göstereceklerini öne sürmüşlerdir. Bir diğer araştırmada Grady ve arkadaşları (2016), etkili yönetilen bir terapötik sürecin, cinsel suçluların bağlanma stillerinde olumlu değişim yaratma kapasitesine sahip olduğunu ortaya çıkarmışlardır.

Sağaltımı etkileyen bir diğer durum da bireyin kurum gözetiminde olup olmamasıyla ilişkilidir. Kurum gözetiminde olanlar, tahliye edilen bireylere kıyasla, kurumdan kaynaklı bazı nedenlerden dolayı daha farklı sorun alanları ya da risk faktörleri ile karşı karşıya kalmaktadır. Zakireh ve arkadaşlarının (2008) yaptığı araştırma, kurum gözetiminde olan bireylerin, hiperseksüalite, parafili, şiddet ve mağduriyet hikâyesinde artış gibi risk alanlarında, diğer suçlulara kıyasla daha ciddi sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla cinsel suçtan hüküm giyen yetişkinlerin sağaltım çalışmalarının kuruma girer girmez başlatılması ve kurumdan kaynaklı yaşadığı sorunları ortadan kaldırmaya odaklanması, daha sonra cinsel suça neden olan faktörlerle çalışılması, bu bireylerin süreçten daha yüksek yarar sağlamalarının yolunu açar (Zgoba ve diğ., 2012: 93).

Tahliye sonrasında başlatılacak olan sağaltım programlarında ise, programın süresi, yoğunluğu, hangi faktörlere odaklanılacağı, hangi kaynakların kullanılacağı gibi noktalar netleştirilmelidir. Araştırmalar (Grady ve diğ., 2016: 132; Lussier ve Gress, 2014: 120) bütün olarak sağaltımı ele almak yerine bir vaka yönetimi gibi düşünülüp,

belirli noktalara odaklanan programların daha başarılı sonuçlar aldığını göstermiştir. Ayrıca sağaltımın içeriği ve bireyde yaratması muhtemel değişikliklerin net bir şekilde paylaşılması, bireyin motivasyonunun korunması açısından oldukça önemlidir (Mann ve diğ., 2013: 202).

Sağaltımın süresi de üzerinde dikkatle düşünülmesi gereken bir değişkendir. Süreyle bağlantılı karar vermede etkili faktör, daha önceden de belirtildiği gibi, suçlunun risk düzeyiyle bağlantılıdır. Etkili bir sağaltımda öncelikli olan, bireyin risk düzeyinin tespit edilmesi ve programın yoğunluğunun bu düzeye bağlı belirlenmesidir (Harkins ve Beech, 2007: 617; Olver ve Wong, 2013: 581; Abracen ve Looman, 2004: 231). Sadece risk düzeylerinin sağaltımına odaklanmak, suçun yeniden işleme riskini ortadan kaldırsa da koruyucu faktörlerin devreye sokulması, sağaltımın yaratması muhtemel değişimlerin/ilerlemelerin, bireyin sosyal çevresinde daha kalıcı olmasını sağlar. Bu evrede suçlunun, kendi hayatına yönelik psikososyal koruyucu faktörleri ortaya koyması istenen bir durumdur (Thornton, 2013: 64). Topluma yeniden dâhil olma (community re-entry) sürecinde, sosyal destek, istihdam ya da konaklama gibi tahliye sonrası planların yapılması; bireyin, bir kavram olarak “suç”tan bağımsız ihtiyaçlarını göz önüne almamızı sağlarken aynı zamanda suçun yeniden işleme riskini de azaltabilir.

Sağaltım sürecinin temel vurgularını hümanist ve esnek bir klinik uygulama perspektifinden belirlemeye çalışan D’Orazio (2013), adım adım belirli tekniklerin izlenmesi yerine, beş temel/basit yol önermiştir. Bunlar, suç işleyen bireyin kendisine odaklanma ve “eski yaralarını” tedavi etme, duygusal faktörleri aydınlatma, empati ve değişim için uygun alan yaratma, geçmiş, şimdi ve geleceğin, beden, akıl, duygu ve spiritüel dünyanın birlikte değerlendirildiği, “bütünlüğu kucaklayan” tarzda bir yaklaşım geliştirme ve sağaltımın terapist için de zor bir süreç olmasından kaynaklı, terapistin mesleki süpervizyona ya da psikolojik rehberliğe yönelmesidir.

SONUÇ

Cinsel suç işleyen yetişkin bireylerin sağaltımı, cinsel suçlu profili, yeniden suç işleme riski, aktüeryal değerlendirmeler ve farklı modellerin iç içe geçtiği bir alan olarak çok-bileşenli bir yapı oluşturur. Sağaltım hem nomotetik hem de idiografik yaklaşımların birlikte kullanıldığı bir süreç olarak, farklı bir değerlendirme alt yapısına ihtiyaç duyar. Cinsel suç işleyen yetişkin bireyler hakkında yapılan profil çalışmaları bu bağlamda suçla bağlantılı ampirik kanıtlar olarak sağaltımın hareket

noktasını oluştururken; süreci sadece bu kanıtlar temelinde ele almanın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır.

Günümüzde etkili olan sağaltım yaklaşımlarında dikkat çekilen nokta, sağaltım sürecinde bireyin bulunduğu durumun *daha çok vurgulanır* olmasıdır. Bu yaklaşım, cinsel suç işleyen yetişkinlerin, sağaltım sürecinde daha çok “bireyselleştirilen” bir şekilde ele alınmasına izin verir. Cinsel suç işleyen yetişkinlerin biyopsikososyal bütünlüğüne, kişilik özelliklerine, ihtiyaçlarına ve yaşam deneyimlerine duyarlı bir şekilde sağaltım sürecinin ele alınması, sağaltımda en çok kullanılan yaklaşım olan bilişsel-davranışçı tekniklerin sadece bilişsel çarpıtmalar, çarpıtılmış tutumlar ya da uygunsuz şemaları değiştirmeye değil aynı zamanda bireyin yeni beceriler kazanmasını/uygun şemalar geliştirmesini desteklemesi, terapistin terapötik becerileri etkin bir şekilde kullanması gibi değişkenler; sağaltımın başarı şansını artırma ve bu bağlamda bireyin yeniden suç işleme riskini azaltan bir etki yaratma potansiyeline sahip görünmektedir. Fakat diğer taraftan suç kavramının başlı başına bir sosyal tehdit olarak algılandığını düşündüğümüzde, sağaltım sürecinin kontrol edilebilirliği, kanıta dayalı uygulama ya da uygulamanın hesap verilebilirliği konularında, profesyonellerin güncel bilimsel gelişmelere hâkim olması gerekmektedir. Sonuç olarak başarılı bir sağaltım planının uygulamaya konulmasında, güncel bilimsel gelişmeleri takip etmek kadar, klinik becerilerin etkin şekilde kullanılması da pay sahibidir.

KAYNAKÇA

- Abracen, J., Looman, J. (2004). Issues in the treatment of sexual offenders: Recent developments and directions for future research. *Agression and Violent Behavior*, 9(3), 229-246.
- Ackerman, A.R, Sacks, M., Furman, R. (2014). The New Penology Revisited: The Criminalization of Immigration as a Pacification Strategy. *Justice Policy Journal*, 11(1), 1-20
- Akbaş, G. (2012). Parafili: Cinsel Sapkınlık. *PiVOLKA*, 22(7), 2-4
- Baughner, A.R., Gazmararian, J.A. (2015). Masculine gender role stresses and violence: A Literature review and future directions. *Agression and Violent Behaviour*, 24, 107-112.
- Beech, A, R., Bartels, R.M., Dixon, L. (2013). Assessment and Treatment of Distorted Schemas in Sexual Offenders. *Trauma, Violence, & Abuse*, 14(1), 54-66.

- Beech, A. R., Harkins, L. (2012). DSM-IV paraphilia: Descriptions, demographics and treatment interventions. *Agression and Violent Behavior*, 17(6),527-539.
- Beech, A., R., Ward, T. (2004). The integration of etiology and risk in sexual offenders: A theoretical framework. *Agression and Violent Behavior*, 10(1), 31-63.
- Beggs, S. (2010). Within-treatment outcome among sexual offenders: A review. *Agression and Violent Behavior*, 15(5), 369-379.
- Boer, D., P. (2013). Some Essential Enviromental Ingredients for Sex Offender Reintegration. *International Journal Of Behavioral Consultation and Therapy*, 8(3-4),8-11.
- Cantürk, N., Koç, S. (2010). Adli Tıp Kurumunda değerlendirilen cinsel suç sanıklarının sosyo-demografik özellikleri ve psikiyatrik profilleri. *AÜ Tıp Fakültesi Mecmuası*, 63(2), 49-53
- Chakhssi, F., Kersten, T., Ruiter, C., Bernstein, D.P. (2014). Treating the Untreatable: A Single Case Study of Pyschopatic Inpatient Treated With Schema Therapy. *Pscyhtherapy*, 51(3). 447-461.
- Ciardha, C. O. (2011). A theoretical framework for understanding deviant sexual interest and cognitive distortions as overlapping constructs contributing to sexual offending against children. *Agression and Violent Behaviour*, 16, 493-502,
- Cohen, L. J., Gans, S. W., McGeoch, P. G., Poznansky, O., Itskovich, Y., Murphy, S., Klein, E., Cullen, K., Galynker, I.I. (2002). Impulsive personality traits in male pedophiles versus healthy controls: Is pedophilia an impulsive-aggressive disorder? *Comprehensive Psychiatry*, 43(2),127-134
- Cortoni, F., Marshall, W.,L. (2001). Sex As a Coping Strategy and Its Relationship to Juvenile Sexual History and Intimacy In Sexual Offenders. *Sexual Abuse*, 13(1),27-43
- Cowburn M. (2005). Hegemony and discoure: Reconstructing the male sex offender and sexual coercion by men. *Sexualities, Evolution and Gender*, 7(3),215-231.
- Craig, L. A., Beech, A.R. (2010). Towards a guide to best practice in conducting actuarial risk assessments with sex offenders. *Agression and Violent Behaviour*, 15(4),278-293.
- D’Orazio, D. M. (2013). Lessons learned from history and experience: Five simple ways to improve the efficacy of sexual offender treatment. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 8(3-4), 2-7
- Drake, C. R.,Ward, T., Nathan, P., & Lee, J.P. (2001). Challenging the cognitive distortions of child molesters: An implicit theory approach. *Journal of Sexual Aggression*, 7, 25-40.

- Farmer, M., McAlinden, A., Maruna S. (2015). Understanding desistance from sexual offending: A thematic review of research findings. *Probation Journal*, 62(4), 310-335.
- Ford, H., J., Rose, J., Thrift, S. (2009). An evaluation of the applicability of the self-regulation model to sexual offenders with intellectual disabilities. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 20(3), 440-457.
- Frost, A., Ware, J., Boer, D.P. (2009). An integrated groupwork methodology for working with sex offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 15(1), 21-38.
- Gannon, T. A., Collie, R. M., Ward, T., Thakker, J. (2008). Rape: Psychopathology, theory and treatment. *Clinical Psychology Review*, 28(6): 982-1008.
- Gölge, Z. B., Yavuz, M.F. (2007). Cinsel saldırı olgularının suç motivasyonuna göre sınıflandırılması. *Adli Tıp Dergisi*, 21(2), 11-19
- Grady, M.D., Swett, L., Shields, J.J. (2016). The impact of a sex offender treatment programme on the attachment styles of incarcerated male sexual offenders. *Journal of Sexual Aggression*, 22(1), 123-136.
- Graham, N., Kimonis, E.R., Wasserman, A.L., Kline, S.M. (2012). Associations among childhood abuse and psychopathy facets in male sexual offenders. *Personality Disorders: Theory, Research and Treatment*, 3(1), 66-75.
- Güler, M. (2010). Sosyal Psikoloji Bakış Açısından Çocuk ve Ergenlerde Suçlu Davranış Gelişimi. *TBB Dergisi*, 89, 355-372.
- Harkins, L., Beech, A. R. (2007). A review of the factors that can influence the effectiveness of sexual offender treatment: Risk, need, responsivity, and process issues. *Aggression And Violent Behavior*, 12(6), 615-627.
- Harris, D. A. (2012). Age and type of onset of offending: Results from a sample of male sexual offenders referred for civil commitment. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 57(10), 1226-1247.
- Harris, A. J. R., Hanson, R.K. (2010). Clinical, actuarial and dynamic risk assessment of sexual offenders: Why do things keep changing?. *Journal of Sexual Aggression*, 16(3), 296-310.
- Jennings, W., Khey, D., Mahoney, M., Reingle, J. (2011). Evaluating the continuity of offending from adolescence to emerging adulthood and its effect on academic failure among college student arrestees: A research note. *Journal of Criminal Justice Education*, 22, 578-592.
- Jespersen, A.F., Lalumière, M. L., Seto, M.C. (2009). Sexual abuse history among adult sex offenders and non-sex offenders: A meta-analysis. *Child Abuse and Neglect*, 33, 179-192.

- Kingston, D. A., Seto, M.C., Firestone, P., Bradford. (2010). Comparing indicators of sexual sadism as predictors of recidivism among adult male sexual offenders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(4), 574-584.
- Kingston, D., A., Yates, P.M. (2012). The Self-Regulation Model of Sexual Offending: Relationship to Risk and Need. *Law and Human Behavior*, 36(3), 215-224.
- Kirsch, L. G., Becker, J. V. (2006). Sexual offending: Theory of problem, theory of change, and implications for treatment effectiveness. *Aggression and Violent Behavior*, 11(3), 208-224.
- Klein, V., Schmidt, A. F., Turner, D., Briken, P. (2015). Are sex drive and hypersexuality associated with pedophilic interest and child sexual abuse in a male community sample? *PLoS ONE*, 10(7). 1-11.
- Larochelle, S., Diguier, L., Laverdiere, O., Greenman, P.S. (2011). Predictors of psychological treatment noncompletion among sexual offenders. *Clinical Psychology Review*, 31(4), 554-562.
- Leach, C., Stewart, A., Smallbone, S. (2016). Testing the sexually abused-sexual abuser hypothesis: A prospective longitudinal birth cohort study. *Child Abuse & Neglect*, 51, 144-153.
- Looman, J., Abracen, J. (2013). The Risk Need Responsivity model of Offender Rehabilitation: Is There Really a Need For a Paradigm Shift?. *International Journal Of Behavioral Consultation And Therapy*, 8(3-4). 30-36
- Lussier, P., Cale, J. (2013). Beyond sexual recidivism: A review of the sexual criminal career parameters of adult sex offenders. *Aggression and Violent Behaviour*, 18, 445-457.
- Lussier, P., Gress, C.Z. (2014). Community re-entry and the path toward desistance: A quasi-experimental longitudinal study of dynamic factors and community risk management of adult sex offenders. *Journal of Criminal Justice*, 42, 111-122.
- Mann, R. E., Webster, S.D., Wakeling, H. C., Keylock, H. (2013). Why do sexual offenders refuse treatment? *Journal of Sexual Aggression*, 19(2), 191-206.
- McPhail, I. V., Hermann, C.A., Nunes, K.L. (2013). Emotional congruence with children and sexual offending against children: A meta-analytic review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 81(4), 737-749.
- Miller, L. (2013). Sexual offenses against children: Patterns and motives. *Aggression and Violent Behaviour*, 18, 506-519,
- Niveau, G. (2010). Cyber-pedocriminality: Characteristics of a sample of internet child pornography offenders. *Child Abuse & Neglect*, 34(8), 570-575.

- O'Brien, J. E., Burton, D. L., Li, W. (2016). Body disapproval among adolescent male sexual offenders: Prevalence and links to treatment. *Child and Adolescent Social Works*, 33(1), 39-46.
- O'Brien, J.E., Li, W., Burton, D.L. (2015). Eating disordered behaviors and body disapproval in adolescent males adjudicated for sexual and nonsexual crimes. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(4), 922-942.
- Ogloff, J., Cutatar, M.C., Mann, E., Mullen, P., Wei, F.Y., Hassan, H. A., Yih, T. (2012). Child Sexual Abuse and Subsequent Offending And Victimization: A 45 year follow-up study. *Trends and Issues in Crime and Criminal Justice*, 440, 1-6.
- Olver, M. E., Wong, S.C.P. (2013). Treatment programs for high risk sexual offenders: Program and offender characteristics, attrition, treatment change and recidivism. *Aggression and Violent Behavior*, 18(5), 579-591.
- O'Toole M., Jeglic, E.L. (2014). The relationship between childhood family Environment and adult sexual offending in a sample of sexual offenders. *Psi Chi Journal of Psychological Research*, 19(4), 173-182
- Porter, S., Newman, E., Tansey, L., Quayle, E. (2015). Sex offending and social anxiety: A systematic review. *Aggression and Violence Behaviour*, 24, 42-60.
- Reich, W.A., Amit, U., Siegel, H.I. (2009). Perception of self and others in male sex offenders against children: Schema content and its relation to criminal sexual behaviour, *Journal of Sexual Aggression*, 15(3), 305-317.
- Schaffer, M., Jeglic, E. L., Moster, A., Wnuk, D. (2010). Cognitive-behavioral therapy in the treatment and management of sexual offenders. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 24(2), 92-103
- Seto, M.C. (2009). Pedophilia. *Annual Review of Clinical Psychology*, 5, 391–407.
- Seto, M.C., & Lalumière, M. L. (2010). What is so special about male adolescent sexual offending? A review and test of explanations through meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 136, 526–575.
- Sigre-Leiros, V., Carvalho, J., Nobre, P.J. (2015a). Adult interpersonal features of subtypes of sexual offenders. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 34, 5-10.
- Sigre-Leiros, V., Carvalho, J., Nobre P. (2015b). Cognitive schemas and sexual offending: Differences between rapists, pedophilic and nonpedophilic childmolesters, and nonsexual offenders. *Child Abuse & Neglect*, 40, 81-92.
- Simon, J. (1998). Managing the monstrous: Sex offenders and the new penology. *Psychology, Public Policy, and Law*, 4(1-2), 452-467.

- Tewksbury, R. (2012). Stigmatization of Sex Offenders, *Deviant Behavior*, 33(8), 606-623.
- Thornton, D. (2013). Implications of our developing understanding of risks and protective factors in the treatment of adult male sexual offenders. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 8(3-4), 62-65.
- Tsopelas, C., Spyridoula, T., Athanasios, D. (2011). Review on female sexual offenders: Findings about profile and personality. *International Journal of Law and Psychiatry*, 34(2).122-126.
- Tully, R. J., Chou, S., Browne, K.D. (2013). A Systematic review on the effectiveness of sex offender risk assesment tools in predicting sexual recidivism of adult male sex offenders. *Clinical Psychology Review*, 33(2), 287-316.
- Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı. (2015). Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü, Adalet İstatistikleri. http://www.adlisicil.adalet.gov.tr/istatistik_2014/ist_tab.htm Erişim Tarihi: 23.04.2018
- Türkiye İstatistik Kurumu (2013). Ceza İnfaz Kurumu İstatistikleri 2013
- Underhill, J. Wakeling, H.C., Mann, R.E., Webster, S.D. (2008). Male sexual offenders' emotional openness with men and women. *Criminal Justice And Behavior*, 35(9), 1156-1173.
- Wakeling, H, C., Barnett, G.D. (2014). The relationship between psychometric test scores and reconviction in sexual offenders undertaking treatment. *Agression And Violence Behavior*, 19(2), 138-145.
- Ward, T. (2002). Good lives and the rehabilitation of offenders: Promises and problems. *Agression and Violent Behavior*,7 (5).513-528.
- Ward, T., Beech, A. (2006). An integrated theory of sexual offending. *Aggression and Violent Behavior*, 11(1),44-63.
- Ward, T., Durrant, R. (2013). Altruism, Empathy, and Sex Offender Treatment. *International Journal Of Behavioral Consultation And Therapy*, 8(3-4),66-71.
- Ward, T., Gannon, T.A. (2006). Rehabilitation, etiology, and self-regulation: The comprehensive good lives model of treatment for sexual offenders. *Agression and Violent Behavior*, 11(1),77-94.
- Ward, T., Keenan, T. (1999). Child molesters' implicit theories. *Journal of Interpersonal Violence*, 14,821–838.
- Ward, T., Melser, J., Yates, P.M. (2007). Reconstructing the Risk–Need–Responsivity model: A theoretical elaboration and evaluation. *Agression and Violent Behavior*, 12(2), 208-228.

- Widom, C.S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 14,161-166.
- Williams, K.S., Bierie, D.M. (2015). An incient-based comprasion of female and male sexual offenders. *Sexual Abuse: A journal of Research and Treatment*, 27(3), 235-257.
- Wilson, R., J., Yates, P.M. (2009). Effective interventions and the Good Lives Model: Maximizing treatment gains for sexual offenders. *Agression and Violent Behavior*, 14(3), 157-161.
- Yates, P.M. (2013). Treatment of Sexual Offenders: Research, Best Practices, and Emerging Models. *International Journal Of Behavioral Consultation and Therapy*, 8(3-4), 89-95.
- Zakireh, B., Ronis, S.T., Knight, R.A. (2008). Individual beliefs, attitudes, and victimization histories of male juvenile sexual offenders. *Sexual Abuse: A Journal of Research and Treatment*, 20(3). 323-351.
- Zgoba, K., Jennings, W.G., Maschi, T. Reingle, J.M. (2012). An exploration into the intersections of early and late sexual victimization and mental and physical health among an incarcerated sample of older male offenders. *Best Practices in Mental Health*, 8(2).82-98.